20/01/2019

Τα παιδιά και η συμμετοχή τους στην εκκλησιαστική ζωή

/ Γνώμες

π. Αλεξάνδρου Σμέμαν

Σαν γενικός κανόνας ισχύει ότι στα παιδιά αρέσει να παρακολουθούν τις ακολουθίες της Εκκλησίας, και αυτή η ενστικτώδης έλξη και το ενδιαφέρον προς τις ακολουθίες αυτές είναι το θεμέλιο πάνω στο οποίο πρέπει να χτίσουμε τη θρησκευτική μας εκπαίδευση.

Όταν οι γονείς ανησυχούν ότι τα παιδιά θα κουραστούν από την μεγάλη διάρκεια των ακολουθιών, και τα λυπούνται γι αυτό τον λόγο, συνήθως εκφράζουν με υποσυνείδητο τρόπο την έγνοια τους για τον εαυτό τους και όχι για τα παιδιά τους.

Τα παιδιά διεισδύουν πιο εύκολα από τους ενήλικες στον κόσμο των ιερών τελετών, του λειτουργικού συμβολισμού. Νιώθουν και εκτιμούν την ατμόσφαιρα των Εκκλησιαστικών ακολουθιών μας.

Το βίωμα της Αγιότητας, η αίσθηση της συνάντησης με Κάποιον που βρίσκεται πέρα από τα όρια της καθημερινής ζωής, αυτό το Μέγα και Φοβερό Μυστήριο που βρίσκεται στη ρίζα όλης της θρησκευτικότητας και είναι ο πυρήνας των ακολουθιών μας, είναι πιό εύκολα προσβάσιμο στα παιδιά μας παρά σ’ εμάς.

«Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία…», αυτές οι λέξεις αναφέρονται στην δεκτικότητα, την ανοιχτομυαλιά, τη φυσική απλότητα και άνεση κινήσεων, που χάνουμε όταν μεγαλώνουμε βγαίνοντας από την παιδική ηλικία.

Πόσοι πολλοί άνθρωποι έχουν αφιερώσει τις ζωές τους στην υπηρεσία του Θεού και καθαγίασαν και αφιέρωσαν τον εαυτό τους στην Εκκλησία επειδή από τα παιδικά τους χρόνια διατήρησαν την αγάπη τους για τον οίκο της λατρείας και τη χαρά της λειτουργικής εμπειρίας! Γι αυτό τον λόγο, το πρώτιστο καθήκον γονιών και εκπαιδευτών είναι η εφαρμογή του «Ἄφετε τὰ παιδία καὶ μὴ κωλύετε αὐτά…» (Ματθ. 19:14), όσον αφορά στη συμμετοχή τους στην Εκκλησία.

Περισσότερο από κάθε άλλο μέρος, είναι στην Εκκλησία που τα παιδιά πρέπει ν’ ακούσουν τον λόγο του Θεού. Σε μια σχολική αίθουσα ο λόγος αυτός είναι δύσκολο να γίνει κατανοητός, παραμένει αφηρημένος, αλλά στην εκκλησία βρίσκεται εντός του στοιχείου του. Στην παιδική ηλικία έχουμε την ικανότητα να καταλάβουμε, όχι με διανοητικό/εγκεφαλικό τρόπο, αλλά με σύνολη την ύπαρξή μας, ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερη χαρά στη γη από το να βρίσκεσαι στην Εκκλησία, να συμμετέχεις στις ακολουθίες της, να αναπνέεις την ευωδία της Βασιλείας των Ουρανών, που είναι «εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ».

Η συμμετοχή στα Εκκλησιαστικά δρώμενα θα πρέπει να συμπληρώνεται από τις πρώτες μέρες της παιδικής ηλικίας από την σπιτική ατμόσφαιρα, η οποία προηγείται και αποτελεί προέκταση της διάθεσης που χαρακτηρίζει το Εκκλησιαστικό βίωμα.

Ας πάρουμε για παράδειγμα το πρωινό της Κυριακής. Πώς μπορεί ένα παιδί να αισθανθεί την ιερότητα ενός τέτοιου πρωινού και την ιερότητα αυτών που πρόκειται να παρακολουθήσει, εάν το σπίτι είναι γεμάτο από την διαπεραστική ένταση των ήχων του ραδιόφωνου και της τηλεόρασης, οι γονείς καπνίζουν και διαβάζουν εφημερίδες, και γενικότερα βασιλεύει μιά εντελώς υλιστική ατμόσφαιρα;

Για τη συμμετοχή στην Εκκλησία θα πρέπει να έχει προηγηθεί μία αίσθηση και κατανόηση του γεγονότος της σύναξης, μία γαλήνια, σταθερή και σίγουρη ιεροπρέπεια.

Το άναμα των καντηλιών μπροστά στις εικόνες, η ανάγνωση των Γραφικών διδαχών, καθαρά ρούχα που αποπνέουν φρεσκάδα, τα γιορτινά, τακτοποιημένα δωμάτια – πολύ συχνά οι γονείς δεν συνειδητοποιούν πως όλες αυτές οι καταστάσεις διαμορφώνουν τη θρησκευτική συνείδηση του παιδιού, δημιουργώντας μία σφραγίδα που καμμία επακόλουθη συμφορά και δοκιμασία δεν πρόκειται να την εξαλείψει.

Κατά την παραμονή και κατά την ημέρα της Κυριακής και της κάθε Εκκλησιαστικής εορτής, κατά τη διάρκεια της Σαρακοστής, και στις ημέρες που προετοιμαζόμαστε για Εξομολόγηση και Θεία Κοινωνία, το σπίτι πρέπει να αντανακλά την Εκκλησία, πρέπει να είναι φωτισμένο από το φως που φέρνουμε μαζί μας από την λατρευτική σύναξη.

Και τώρα ας μιλήσουμε για το σχολείο. Μου φαίνεται αυταπόδεικτο ότι το να οργανώνεις τα λεγόμενα μαθήματα του «Σχολείου της Κυριακής» κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας είναι κάτι που βρίσκεται σε βαθιά και μεγάλη ανακολουθία με το Ορθόδοξο πνεύμα. Η Θεία Λειτουργία είναι μία χαρούμενη σύναξη της Εκκλησιαστικής κοινότητας, και το παιδί πρέπει να γνωρίσει και να βιώσει αυτό το γεγονός πολύ πριν αποκτήσει την ικανότητα να καταλάβει το βαθύ νόημα αυτής της σύναξης. Μου φαίνεται ότι η επιλογή της Κυριακής σαν ημέρας για εκκλησιαστικό σχολείο δεν είναι και πολύ επιτυχημένη.

Η Κυριακή είναι πρωτίστως μία λειτουργική ημέρα, και γι αυτόν τον λόγο, θα έπρεπε να είναι Εκκλησιο-κεντρική και Λειτουργιο-κεντρική. Θα ήταν πολύ καλύτερα αν είχαμε εκκλησιαστικά σχολεία τα Σάββατα πριν τον Εσπερινό ή την Αγρυπνία. Το επιχείρημα ότι οι γονείς δεν μπορούν και δεν θα φέρνουν τα παιδιά στην Εκκλησία δύο φορές την εβδομάδα είναι απλώς η παραδοχή της τεμπελιάς και της εφάμαρτης αμέλειας σχετικά με αυτά που είναι σημαντικά για τα παιδιά μας.

Το απόγευμα του Σαββάτου είναι το ξεκίνημα της Κυριακής και θα έπρεπε να είναι λειτουργικά καθαγιασμένο ακριβώς όσο και το πρωινό της Κυριακής. Διότι σε όλες τις Ορθόδοξες Εκκλησίες παντού στον κόσμο η τέλεση του Εσπερινού ή της Αγρυπνίας γίνεται την παραμονή των Κυριακών ή των Πανηγύρεων.

Δεν υπάρχει λόγος να μη μπορούμε κι εμείς επίσης να ρυθμίσουμε την εκκλησιαστική μας ζωή σύμφωνα με την αρχή: Σχολείο – Εσπερινός – Λειτουργία,

όπου το σχολείο θα είναι για τα παιδιά ουσιαστικά προετοιμασία και εισαγωγή προς την Ημέρα του Κυρίου, της Ανάστασής Του.